PORADY LEKARZA RODZINNEGO

TRUDNOŚCI SZKOLNE

PRZYCZYNY NIEPOWODZEŃ SZKOLNYCH

JAK ZAPOBIEGAĆ TRUDNOŚCIOM?

SKUTECZNE SPOSOBY I METODY PRACY Z DZIECKIEM

PORADY I WSKAZÓWKI DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI

PRAKTYCZNE ĆWICZENIA DLA UCZNIÓW:

- dysleksja, dysortografia i dysgrafia
- koordynacja wzrokowo-ruchowa
- percepcja słuchowa
- pamięć i koncentracja

GDZIE ZWRÓCIĆ SIĘ O POMOC?

Wydawnictwo Literat
ul. Łazienna 28
87-100 Toruń
tel.: 56 6539540
e-mail: wyd.literat@lit.com.pl

www.ksiegarnia-najtaniej.pl

Opracowanie: Agnieszka Umińska
Konsultacje: Beata Guzowska, Joanna Paruszewska
Zdjęcia: Mateusz Patalon
Ilustracje: Emilia Witkowska
Skład komputerowy, projekt okładki: Dariusz Stompor

Copyright © by Literat
ISBN 978-83-7898-379-8

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Wstęp

Mózg człowieka najszybciej i najintensywniej rozwija się w dzieciństwie. Dzieci już od dnia narodzin uwielbiają się uczyć. Niestety, wraz z rozpoczęciem nauki szkolnej część z nich napotyka trudności, z którymi nie potrafi sobie poradzić. Pojawia się niechęć do nauki i szkoły. Dlaczego tak się dzieje?

Dlaczego dzieci, które są na co dzień żywiołowe, bystre i zdrowe, mają trudności z opanowaniem materiału przewidzianego w programie szkolnym, a zdobywanie satysfakcjonujących stopni jest dla nich zadaniem ponad siły? Kluczem do rozwiązania problemu niepowodzeń szkolnych dziecka jest znalezienie przyczyny złego funkcjonowania, a także zapobieganie takim kłopotom na przyszłość.

Trudności w nauce a niepowodzenia szkolne

Trudności w procesie uczenia się są czymś naturalnym. Nowe zagadnienie, temat, zadanie wymagają wysiłku, by je przyswoić lub rozwiązać. Nie bez powodu mówi się przecież o zdobywaniu wiedzy czy wykształcenia. Zawsze towarzyszy temu pewne napięcie – stres mobilizujący do działania. Zazwyczaj trudności te dziecko pokonuje samodzielnie, wieńcząc swoją pracę sukcesem: dobrze wykonanym zadaniem, sprawdzianem na piątkę.

Niektóre dzieci jednak, z różnych przyczyn, nie potrafią sobie poradzić – trudności wydają się przerastać ich siły. Konieczna jest wtedy pomoc rodziców i nauczycieli. Jeśli jej zabraknie, początkowe trudności mogą doprowadzić do niepowodzeń szkolnych.

Niepowodzenia szkolne to sytuacja, w której dziecko-uczeń mimo możliwości nie opanowuje materiału, nie spełnia wymagań określonych programem nauczania w danej klasie (w klasach I-III) lub w zakresie przedmiotu (w klasach starszych).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Niepowodzenia szkolne mają miejsce, gdy:

1. Dziecko stara się przyswoić wiedzę i umiejętności, lecz jego wysiłki nie przynoszą oczekiwanych efektów – zaległości się pogłębiają, a oceny nie są zadowalające.

2. Widoczne są postępy w nauce i dobre oceny, lecz nauka dokonuje się poprzez zbyt duży wysiłek dziecka, niewspółmierny do poziomu stawianych wymagań, lub wyłącznie przy staraniach i wysiłku rodziców, korzystaniu z korepetycji i dodatkowej pomocy.

JAK POWSTAJĄ NIEPOWODZENIA SZKOLNE?

Dziecko ma częściowe i stosunkowo niewielkie braki w wiadomościach: szczególnie w zakresie matematyki i języka polskiego, często niezauważane przez nauczyciela.

Braki pogłębiają się do tego stopnia, że dziecko nie potrafi ich uzupełnić, odstaje od rówieśników, nie nadąża, próbuje radzić sobie za pomocą ściągania, spisywania prac domowych i podpowiedzi kolegów, wzrasta niechęć do nauki oraz instytucji szkolnej, pojawiają się lęki i fobie szkolne, rodzą się konflikty z rówieśnikami, zachowania niewłaściwe, agresywne.

Niepowodzenia ujawniają się w postaci negatywnych ocen, dziecko nie jest w stanie nadrobić zaległości, otrzymuje etykietkę ucznia słabego lub trudnego, unika sytuacji sprawdzających jego wiedzę i umiejętności (sprawdzianów, odpytywania), spóźnia się na lekcje, wagaruje, porzuca szkołę.

Zaległości prowadzą do powtarzania nauki w tej samej klasie.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Z udzieleniem pomocy dziecku nie można zwlekać do momentu, gdy jego oceny przestaną być pozytywne! Ponieważ to rodzice najlepiej znają swoje pociechy, muszą stale mieć na uwadze, w jakim stopniu przyswajają one wiedzę, i jak najszybciej dostrzec pojawiające się trudności. Wsparcie i pomoc rodziców są bardzo ważne i pozwalają uniknąć pojawienia się poważnych trudności szkolnych.

Brak sukcesów w nauce, złe stopnie i negatywne uwagi nauczycieli – to szczyt góry lodowej, pod którym kryją się ograniczenia, **deficyty** i inne trudności, których doświadcza dziecko w procesie uczenia się, np. niska odporność na stres, słaba pamięć, wada wzroku, dysleksja rozwojowa.

Trzeba jak najszybciej rozpoznać przyczyny niepowodzeń. Dzięki temu niepowodzenia szkolne można całkowicie zniwelować lub ograniczyć do minimum.

Co czuje dziecko, które doświadcza niepowodzeń w nauce?

- wstyd
- niską samoocenę
- niskie poczucie własnej wartości
- przekonanie o nieskuteczności swoich działań
- brak wiary we własne możliwości
- brak motywacji
- niechęć do przedmiotów szkolnych i nauki
- strach przed kolejnymi niepowodzeniami
- drażliwość, napięcie
- zmniejszoną odporność emocjonalną
- zahamowanie myślenia.

Potrzeby człowieka

Piramida potrzeb Maslowa

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Funkcjonowanie człowieka zależy od tego, czy jego potrzeby są zaspokajane. Jeżeli dziecko odczuwa brak w zakresie podstawowych potrzeb (jest chore lub pozbawione troskliwej opieki), nie można liczyć na to, że zostaną zaspokojone potrzeby wyższego rzędu, w tym potrzeba samorealizacji i sukcesu – również szkolnego!

Zarówno niezaspokojone potrzeby, jak i nadmiar oddziaływań na poszczególne sfery objawiają się podobnie – pogorszeniem poziomu funkcjonowania dziecka.

Na przykład problemy z koncentracją mogą pojawić się, gdy dziecko jest głodne lub przekarmione (wysoki poziom cukru powoduje senność), a niechęć do nauki może wynikać zarówno z braku zainteresowania ze strony rodziców, jak i nadmiernej opiekuńczości.

Największy wpływ na zaspokojenie potrzeb dziecka mają najbliższe mu osoby: **mama**, **tata**, **rodzeństwo**, **dziadkowie**, a w dalszej kolejności koleżanki i koledzy.

Dla dziecka bardzo ważne są też akceptacja i uznanie ze strony nauczyciela. Pamiętajmy jednak, że nawet najlepszy nauczyciel nie zaspokoi potrzeb dziecka w takim stopniu, w jakim mogą uczynić to osoby najwięcej dla niego znaczące.

Nieprzygotowanie do lekcji lub brak odrobionego zadania pozbawiają dziecko **poczucia bezpieczeństwa**. Odczuwa duży **stres**, gdy nie potrafi wywiązać się z zadania lub sprawia mu to duże trudności. Odczuwa **strach** przed odpytywaniem lub sprawdzianem i unika takich sytuacji, wymyślając barwne historie mające usprawiedliwić nieprzygotowanie.

Tworzy się zamknięte koło – im więcej dziecko ma braków w nauce, tym bardziej oddala od siebie szansę odniesienia sukcesu.

Bardzo ważne jest, aby zarówno rodzice, jak i nauczyciele **interesowali się dzieckiem i jego problemami**, zawsze **służyli pomocą i radą**, po to, aby ograniczyć doświadczane przez dziecko przykrości.

Co jest przyczyną niepowodzeń szkolnych?

Przyczyny mogą mieć źródło:

- w dziecku (fizyczno-psychiczne)
- w środowisku (sytuacja rodzinna, warunki socjalne)
- w szkole (niewłaściwe metody nauczania, zawyżony poziom oczekiwań).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Czynniki te są ze sobą sprzężone, wzajemnie się przenikają i warunkują. Dlatego działania podejmowane, by pomóc dziecku, powinny dotyczyć wszystkich sfer życia dziecka.

PRZYCZYNY TRUDNOŚCI SZKOLNYCH

MOŻLIWOŚCI UCZNIA:

- potrzeby psychiczne dziecka
- stan zdrowia
- poziom rozwoju umysłowego
- poziom rozwoju emocjonalnego
- możliwości poznawcze (sprawność myślenia, pamięci, uwagi)
- osobowość, temperament
- dojrzałość szkolna
- zaburzenia rozwojowe (np. dysleksja rozwojowa, słaba pamięć i uwaga, deficyty rozwojowe w zakresie zmysłów: wzroku, słuchu, zmysłu równowagi, dotyku; zaburzenia lateralizacji, opóźnienie rozwoju psychomotorycznego, ADHD, autyzm, zespół Aspergera)
- lęki, neurotyzm.

WARUNKI SPOŁECZNE:

- atmosfera w domu i w rodzinie
- więź emocjonalna z bliskimi osobami
- relacje z rówieśnikami
- warunki bytowe, status materialno-ekonomiczny
- status społeczny rodziców
- środowisko wychowawcze, metody wychowywania i postawy rodziców
- poziom zaspokojenia podstawowych potrzeb dziecka
- zainteresowanie dzieckiem i jego postępami w nauce
- trudne sytuacje rodzinne (rozpad związku rodziców, rozwód, długotrwała nieobecność jednego lub obojga rodziców, choroby psychiczne, alkoholizm, wykorzystywanie seksualne, przemoc).

DZIAŁANIA NAUCZYCIELA I SZKOŁY:

- metody, środki i formy nauczania
- osobowość, postawa i umiejętności pedagogiczne nauczyciela
- przygotowanie merytoryczne, wiedza nauczycieli
- zaplecze dydaktyczne szkoły
- organizacja nauczania (np. zbyt liczne klasy)
- możliwość indywidualizacji nauczania
- nuda – zbyt trudne lub zbyt łatwe zadania
- przeładowanie programów edukacyjnych
- niedostosowanie podręczników do możliwości uczniów
- nieznajomość uczniów
- brak samokształcenia nauczyciela
- sposób kontroli efektów pracy uczniów
- nadzór pedagogiczny
- niewłaściwe relacje z rówieśnikami w klasie – niezdrowa rywalizacja
- przemoc słowna lub fizyczna.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Dziecko radzi sobie w szkole wtedy, gdy:

- **jest zdrowe**, ma dobry lub bardzo dobry poziom ogólnego rozwoju umysłowego, jego rozwój emocjonalny jest prawidłowy, a podstawowe potrzeby zaspokojone
- **żyje w przyjaznej atmosferze rodzinnej**, ma dobre warunki domowe, jest związane emocjonalnie z bliskimi, jest akceptowane, kochane i szanowane
- doświadcza życzliwości ze strony nauczycieli, nawiązuje poprawne relacje koleżeńskie w klasie.

SYNDROM BRAKU OSIĄGNIĘĆ

A co z dzieckiem, które jest zdrowe, inteligentne, a nawet błyskotliwe, jego rozwój przebiega prawidłowo, potrzeby są zaspokajane, w domu panuje dobra atmosfera, lecz szkolne oceny pozostawiają wiele do życzenia?

Jeśli po wnikliwej obserwacji nie znaleziono przyczyn niepowodzeń szkolnych, które tkwiłyby w dziecku, jego otoczeniu lub w działaniach szkoły, a pociecha podczas nauki lub wykonywania zadań domaga się pomocy lub obecności dorosłej osoby, szybko się denerwuje, nie kończy swoich działań, płacze – warto przyjrzeć się samej relacji rodzice – dziecko.

Poświęcanie dziecku całej uwagi rodziców, wynikające z różnych powodów:

- nadopiekuńczości
- przewlekłej choroby dziecka
- rozpadu małżeństwa rodziców
- obecności tylko jednego z rodziców
- innych przyczyn, które sprawiają, że dziecko potrzebuje o wiele więcej uwagi poświęcanej wyłącznie jemu

tak samo jak brak wystarczającej uwagi dla dziecka:

- wynikający z kolejności i okoliczności urodzenia dziecka
- gdy dziecko jest niechciane
- uwaga poświęcana jest rodzeństwu

mogą stać się przyczyną syndromu braku osiągnięć.

Czynniki te często prowadzą do tego, że dziecko nie ma możliwości nauczenia się samodzielnego pokonywania trudności, jest zupełnie zależne od rodzica lub opiekunów, staje się **uległe** lub przeciwnie – **dominujące** wobec rodziców, po to, by zaskarbić sobie ich zainteresowanie i troskę.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Dziecko niesamodzielne	
uległe:	**dominujące:**
ciągle prosi o pomoc lub domaga się obecności rodziców	sprzeciwia się i prowokuje
jest bierne, niezależnie od sytuacji jest nieśmiałe, smutne	przechwala się
często użala się nad sobą, np. „jaki ja jestem biedny”	jest kłótliwe
manipuluje uwagą rodziców i opiekunów	

Objawy syndromu braku osiągnięć:

- dziecko się nie skupia
- nie odrabia zadań domowych i nie oddaje prac
- uczy się niewiele lub wcale
- uważa, że nauczyciele go nie lubią i są niesprawiedliwi
- według niego nauka jest nudna i do niczego się nie przyda
- prosi o pomoc i dodatkowe wyjaśnienia niezależnie od rodzaju i stopnia trudności zadania – chce zwrócić uwagę dorosłego
- podczas nowych zadań dziecko narzeka, płacze, ma napady histerii i jest bezsilne – uspokaja się, gdy ktoś zaoferuje mu pomoc
- dziecko uczy się tylko wtedy, gdy poświęca mu się uwagę.

MOTYWACJA WEWNĘTRZNA

Nadopiekuńczość wobec dziecka sprawia, że podejmowanie wysiłku uzależnia ono od reakcji otoczenia: uwagi dorosłych, wsparcia, pochwały, spełnienia oczekiwań. Taka motywacja, nawet jeśli mobilizuje do działania, prowadzi do wzajemnych uzależnień, pogłębia niesamodzielność i nie przynosi dziecku satysfakcji.

Od najmłodszych lat życia dziecka trzeba kształtować w nim **motywację wewnętrzną**. Gdy dostrzega ono zależność między uczeniem się a dobrym rezultatem, dobrze sobie radzi z trudnościami i chce być samodzielne. Dlatego zamiast oceniać pracę dziecka, mówiąc: „Bardzo dobrze!”, zapytajmy, czy jest zadowolone z rezultatu. Jeśli tak, okażmy, że cieszymy się razem z nim; jeśli jednak nie – zapytajmy dziecko, co może zrobić, by to poprawić.

WYUCZONA BEZRADNOŚĆ

Częstą przyczyną braku samodzielności dziecka jest, niestety, niewłaściwe postępowanie rodziców: nadopiekuńczość, przesadna troska, wyręczanie, tzw. bezstresowe wychowanie. Zbyt częste pomaganie i wyręczanie dziecka lub nadmierne współczucie powodują, że ono samo nie potrafi samodzielnie zacząć lub skończyć pracy, szybko się denerwuje i czuje się bezsilne. Brakuje mu właściwej odporności na napięcie emocjonalne, które naturalnie pojawia się przy samodzielnej pracy.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Bądź gotowy do pomocy dziecku, gdy rzeczywiście tego potrzebuje. Nie wyręczaj! Pozwól na samodzielne ubieranie się, spędzanie wolnego czasu, sprzątanie pokoju i odrabianie lekcji.

Gdy dziecko podczas podejmowania nowych zadań jest podenerwowane, zniechęcone, płacze lub obraża się:

- nie obniżaj wymagań
- nie pocieszaj dziecka
- podaj jasną i prostą instrukcję do zadania
- pomóż dziecku skonstruować plan działania
- akcentuj i doceniaj samodzielną pracę.

Dziecko, które zostaje pozbawione doświadczenia umiarkowanego stresu, nie potrafi poradzić sobie z wymaganiami stawianymi mu w szkole. Każde zadanie wywołuje w nim napięcie, którego nie umie przezwyciężyć, by znaleźć rozwiązanie, dlatego płacze, denerwuje się i ciągle prosi o pomoc.

Jak radzić sobie w domu?

JAK WZBUDZIĆ WIARĘ WE WŁASNE MOŻLIWOŚCI?

Jeśli dziecko często doświadcza niepowodzeń, traci motywację i wiarę w to, że może poprawić swoje wyniki.

Czasem to opinia ucznia średniego lub słabego, którą wyrażają o dziecku nauczyciele i rodzice, powoduje, że pociecha zatrzymuje się na takim poziomie. Często takie dzieci nie wierzą, że mogłyby otrzymać lepszą ocenę, gdyby włożyły w naukę więcej wysiłku. Tymczasem, zamiast przypisywać etykietki, należałoby **zawsze dawać dziecku szansę**: powinno zobaczyć, że ma możliwość poprawy i stać je na więcej.

PRZYKŁAD:

Dziecko mimo przygotowań do sprawdzianu otrzymało najniższą ocenę za pracę klasową.	
REAKCJA RODZICA:	
Znowu jedynka! Pewnie zamiast się uczyć, myślałeś o niebieskich migdałach! Takie są skutki lenistwa. Nie wyjdziesz dziś na podwórko.	*Widzę, że ta ocena cię nie satysfakcjonuje. Co możesz zrobić, żeby ją poprawić? Które zagadnienie wymaga więcej ćwiczeń? Od czego zaczniesz?*

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

REAKCJA DZIECKA:	
Frustracja, poczucie winy, złość, niechęć do nauki.	Motywacja do działania, chęć do nauki, wiara we własne możliwości, ustalanie celów.

Dziecko nabiera pewności siebie dzięki własnemu wysiłkowi i wytrwałości. Doceniaj i akcentuj efekty samodzielnych działań – np. zapięty guzik, skończony rysunek, rozwiązane zadanie.

NIE PRZESADZAJMY Z POCHWAŁAMI

Adekwatną nagrodą za wysiłek włożony w naukę jest pozytywna ocena. Reakcja rodziców powinna być również odpowiednia do sytuacji. Trud dziecka trzeba doceniać poprzez **wskazanie**, jakie są jego **efekty**. Nadmierny zachwyt postępami dziecka, podobnie jak zbytnie roztrząsanie jego porażki, może sprawić, że dziecko będzie czuło, że jego wyniki zawsze muszą być na najwyższym poziomie, a akceptacja rodziców zależy od jego ocen.

NIE:	TAK:
Ojej! Dostałeś piątkę z klasówki! Mama jest z ciebie taka dumna!	*Dobrze przygotowałeś się do klasówki i oto efekty!*

O tym, jak właściwie chwalić dziecko, czytaj w książce *Jak wychowywać trudne dziecko*.

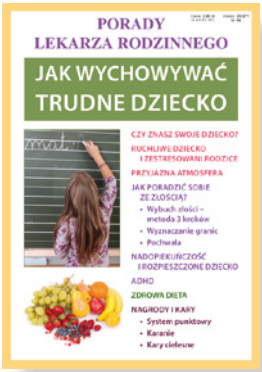

Aby wzmocnić w dziecku samodzielność i pewność siebie:

- nie wyręczaj dziecka – pozwól mu robić samodzielnie to, co powinno i potrafi zrobić samo
- stopniowo wycofuj bezpośrednią pomoc – jeśli nawet pomagasz dziecku w rozpoczęciu zadania, dyskretnie pozostaw je samo podczas pracy
- poświęcaj swoją uwagę dziecku wtedy, gdy samo wykona zadanie – zwyczajnie je pochwal
- zrezygnuj z ciągłego przypominania i poganiania dziecka – pozwól mu doświadczyć negatywnych konsekwencji
- zawsze zachęcaj do samodzielności
- nie dawaj dziecku gotowych rozwiązań – zachęcaj je do podejmowania decyzji.

Tym, czego dziecko potrzebuje najbardziej, jest **miłość i akceptacja** rodziców. Zamiast traktować dziecko jak słabe, chore lub leniwe, rodzice powinni starać się zrozumieć jego możliwości i ograniczenia.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Pomoc dziecku, które doświadcza trudności w nauce, wymaga od dorosłych zaangażowania i poświęcenia czasu. Uczeń, który ma problemy, nie wyrośnie z nich ani po prostu nie weźmie się w garść. Rodzice, współdziałając z nauczycielami, muszą wnikliwie obserwować poczynania dziecka i skonsultować się ze specjalistą, np. pedagogiem.

W zachęcaniu dziecka do nauki i czynienia postępów bardzo ważne jest stawianie mu rozsądnych wymagań. Nie oczekujmy od niego, żeby zostało geniuszem ani żeby postępy były widoczne z dnia na dzień. Nagradzajmy drobne osiągnięcia i podejmowany wysiłek. Wspólnie z dzieckiem wyznaczajmy cele możliwe do zrealizowania: w najbliższym czasie oraz w wyznaczonym okresie.

MOJE CELE:

krótkoterminowe	długoterminowe
W każdy wtorek i czwartek przez 30 minut będę ćwiczyć tabliczkę mnożenia.	Poprawię ocenę końcową z matematyki.
Codziennie będę czytać przez 20 minut.	Będę czytać szybko i płynnie.

Jak radzić sobie w szkole?

Przede wszystkim konieczna jest szczera rozmowa z nauczycielem. Ponieważ problemy dziecka związane są z nauką w szkole, potrzebna jest ciągła wymiana informacji między rodzicem a nauczycielami, aby poznać, co jest ich przyczyną, i ustalić odpowiednie działania.

Rodzice są dla nauczyciela cennym źródłem wiedzy o dziecku, szczególnie o jego zainteresowaniach oraz mocnych i słabych stronach, które ujawniają się w życiu domowym.

Kontakty rodziców ze szkołą powinny zaowocować opracowaniem wspólnego planu przeciwdziałania trudnościom dziecka. Bardzo ważna jest **konsekwencja** w jego realizacji, np. stosowanie w domu zaleceń nauczyciela, dopilnowanie wykonywania dodatkowych zadań.

Konsekwencja w działaniach rodziców i nauczycieli jest niezbędna do tego, by wypracowany plan działania był skuteczny.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Zapobieganie niepowodzeniom szkolnym

Dzięki wczesnemu rozpoznaniu trudności dziecka i właściwym działaniom rodziców można skutecznie zapobiec pojawieniu się niepowodzeń w szkole.

Już od narodzin malucha trzeba wspomagać jego rozwój tak, aby był harmonijny i wszechstronny. Bardzo ważne jest zwrócenie uwagi na to, czy w rozwoju ruchowym dziecka wystąpiły wszystkie kolejne etapy, np. pełzanie, raczkowanie, wreszcie stanie i chodzenie.

Szczególnie ważny z punktu widzenia rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka jest okres **od urodzenia do 7. roku życia**. To najlepszy czas na to, by przygotować dziecko do nauki szkolnej, a przez to umożliwić mu odniesienie sukcesów.

Wczesne uczenie dziecka można rozpocząć już w okresie niemowlęctwa i kontynuować przez cały okres przedszkolny. Umuzykalnianie, gra na instrumencie, czytanie globalne i inne metody – pozwolą na stworzenie **pozytywnego stosunku do nauki** w przyszłości oraz znacznie poszerzą możliwości poznawcze dziecka: wrażliwość zmysłów, percepcję, pamięć i uwagę, myślenie.

O uczeniu się dzieci od niemowlęctwa do wieku szkolnego czytaj w książce *Pamięć doskonała*.

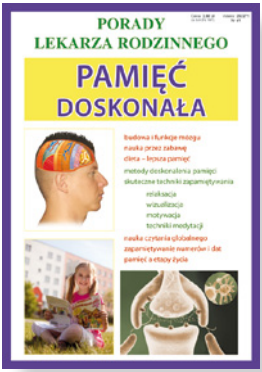

O tym, jak wspomagać rozwój dziecka i kształtować inteligencję, czytaj w książce *Zdolne dziecko. Rozwój inteligencji*.

Najskuteczniejsze sposoby uczenia się to:

- polisensoryczne uczenie się
- uczenie się w działaniu
- uczenie się poprzez zabawę
- wzajemne uczenie się od siebie dzieci.

DZIECKO CIEKAWE ŚWIATA

Rodzice są pierwszymi przewodnikami dziecka – to oni stwarzają możliwości nowych doświadczeń, wyjaśniają świat i uczą dziecko nazywać to, co widzi.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Dzieci uczą się poprzez **naśladowanie**. Jeśli chcemy zaszczepić w dziecku dobre nawyki: ciekawość świata, czytanie książek, aktywność fizyczną lub inne – najlepiej jeśli sami posłużymy za przykład.

Aby dziecko odniosło szkolny sukces i było pewne siebie, potrzebne jest właściwe oddziaływanie rodziców. W ciągu pierwszych 3 lat życia dziecko uczy się i rozwija najintensywniej – to najlepszy czas, by utrwalić w nim ciekawość świata, rozwijać inteligencję, przygotować do nauki czytania i pisania poprzez zabawę.

Przykłady zabaw i ćwiczeń rozwijających zdolności poznawcze dziecka znajdziesz w książce *Zdolne dziecko. Rozwój inteligencji*.

Jak kształtować w dziecku ciekawość świata?

- uczenie wieloma zmysłami, np. dotykanie liter z szorstkiego materiału, lepienie liter z plasteliny itp.
- uczenie w działaniu – np. piosenka z pokazywaniem części ciała
- wspólna zabawa rodziców z dzieckiem, np. segregowanie zabawek, ubrań
- zapewnienie dziecku tyle ruchu, ile pragnie – częste spacery, jazda na rowerze
- wycieczki w ciekawe miejsca, np. do zoo, ogrodu botanicznego, zakładu krawieckiego
- uprawianie sportu, np. pływania, jazdy na rolkach.

JAK POLUBIĆ CZYTANIE?

Nawyk czytania książek kształtuje się już w dzieciństwie. Oto kilka wskazówek, jak sprawić, by dzieci polubiły czytanie:

- pokaż dziecku, że czytanie sprawia ci przyjemność – czytaj codziennie choćby fragment książki
- zadbaj o to, by w domu znajdowały się interesujące książki dla dzieci
- od najmłodszych lat czytaj dziecku i razem z nim: wspólnie oglądajcie ilustracje, zachęcaj dziecko do nazywania przedmiotów i czynności na obrazkach, niech opowiada o tym, co widzi
- włączaj dziecko w proces czytania: otwieranie książki, przewracanie kartek, wskazywanie podpisów obrazków
- pokaż dziecku, jak można praktycznie wykorzystać czytanie: poproś je o odczytanie napisów na opakowaniach, przepisów kulinarnych lub listy zakupów
- rozmawiaj na temat przeczytanego tekstu – zachęcaj do zadawania pytań, wyjaśniaj trudne pojęcia
- zachęcaj dziecko do tworzenia rysunków na temat przeczytanego opowiadania, bajki lub wierszyka – później można zrobić wystawę prac lub album
- poproś dziecko o wymyślenie dalszego ciągu bajki
- powtarzaj ulubione fragmenty, zabawne, rymowane wierszyki, by dziecko nauczyło się ich na pamięć

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

- zachęcaj do tworzenia własnych opowiadań lub wierszyków wraz z ilustracjami
- odwiedzaj z dzieckiem księgarnie i biblioteki – pozwól mu oglądać i wybierać książki, które je interesują.

Czytaj dziecku codziennie! Kiedy jest małe, poświęcaj na to tyle czasu, ile dziecko jest w stanie skoncentrować się na ilustracji. Stopniowo wydłużaj ten czas do 20-30 minut w wieku przedszkolnym. Czytaj również starszym dzieciom – tak długo, jak długo będzie to dla nich przyjemne.

JAK POLUBIĆ PISANIE?

Niektórym dzieciom pisanie sprawia dużą trudność, dlatego nie przepadają za tą czynnością. Wolno przepisują, litery nie są kształtne, zeszyt jest pełen przekreśleń.

Wskazówki, jak zachęcać dziecko do pisania:

- już od niemowlęctwa rozwijaj zdolności manualne dziecka – dawaj mu zabawki, które można łatwo chwytać, obracać, zgniatać
- stwórz możliwości do rozwoju motoryki małej: precyzyjnych ruchów rąk, dłoni i palców – zadbaj o miejsce i przybory do rysowania, malowania; wykorzystuj różne techniki plastyczne: wyklejanie, lepienie z plasteliny, masy solnej, malowanie palcami, ćwicz z dzieckiem wycinanie, darcie, stemplowanie
- chwal samodzielną twórczość dziecka, zachęcaj do dokładności i dokańczania prac – warto urządzić wystawę prac dziecka
- od 3. roku życia należy ćwiczyć u dziecka chwyt pęsetkowy (palec wskazujący dotyka kciuka) przez nawlekanie korali, ugniatanie ciasta, wyszywanie, przypinanie klamerek
- kształtuj prawidłowe trzymanie ołówka i kredki, dbaj o właściwe ułożenie ręki i kartki podczas rysowania i pisania oraz o prawidłową postawę ciała
- zachęcaj do praktycznego wykorzystywania umiejętności pisania: podpisywania swoich prac, pisania miłych liścików do członków rodziny, wpisywania życzeń w laurkach oraz dedykacji, pisania pamiętnika itp.
- żeby poprawić kształt pisma lub tempo pisania, zachęcaj dziecko do rywalizacji z samym sobą i pobijania własnych rekordów: ładnego pisma, pisania na czas, bezbłędnego przepisywania.

JAK POLUBIĆ ZADANIA MATEMATYCZNE?

Nauka matematyki wymaga sprawnego myślenia i orientacji przestrzennej. Te umiejętności można kształtować już od wczesnego dzieciństwa:

- zachęcaj do budowania z klocków, lepienia przestrzennych figur, układania puzzli

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

- w codziennych sytuacjach ucz dziecko pojęć: mniej, więcej, tyle samo
- w formie zabawy ucz części ciała i stron oraz stosunków przestrzennych – lewa, prawa, góra, dół, za, przed itd.
- wykorzystaj w zabawie gry, np. chińczyka, domino, monopol, łamigłówki, układanki logiczne

Polecamy *Gry planszowe*.

- ćwicz umiejętności grupowania i segregowania, np. dopasowywanie skarpetek, grupowanie zabawek, układanie klocków według kolorów lub kształtu
- włączaj liczenie do codziennych czynności, np. liczenie części garderoby, kupionych owoców przy rozpakowywaniu zakupów, dodawanie, odejmowanie ciastek, monet itp.

Informacje, jak nauczyć małe dziecko czytania, znajdziesz w książce *Pamięć doskonała*.

Wskazówki dla rodziców

Aby przygotować małe dziecko do radzenia sobie ze szkolnymi wyzwaniami, trzeba zadbać o to, by wzrastało w atmosferze miłości i akceptacji oraz okazywania uczuć. Źródłem pewności siebie, poczucia własnej wartości i samodzielności dziecka są bliskie relacje z rodzicami, dostrzeganie i chwalenie jego osiągnięć oraz stawianie mu realnych wymagań.

AKTYWNE SŁUCHANIE

Aby zrozumieć dziecko, najpierw trzeba wsłuchać się w to, co ma nam do powiedzenia.

Już samo uważne wysłuchanie go może być pomocne w rozwiązaniu problemu.

Zasady uważnego słuchania:

- słuchający własnymi słowami powtarza kwestie wypowiadane przez mówiącego
- słuchający podtrzymuje w rozmówcy poczucie sprawstwa i odpowiedzialności
- słuchający powstrzymuje się od udzielania rad, sugestii i rozwiązań problemu
- słuchający kieruje rozmowę w taki sposób, by umożliwić dziecku znalezienie własnego rozwiązania.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

PRZYKŁAD:

– Mamo, dziś w szkole był okropny dzień!
– Rozumiem, że spotkało cię coś nieprzyjemnego...
– Tomek mnie uderzył!
– Och!
– Oddałem mu, ale on mnie walnął jeszcze mocniej!
– Yhm.
– Jest okropny! Chyba będzie lepiej, jak będę się bawić z Piotrkiem. Z nim można się dogadać.
– Rozumiem.

ROZWIĄZYWANIE KONFLIKTÓW

Konflikt to spór, kolizja, niezgoda, „zderzenie", sprzeczność, różnica między poglądami, postawami, wartościami, której nie sposób usunąć. Konflikty są naturalną konsekwencją odrębności osoby ludzkiej. Jeśli szanujemy wzajemne prawo do myśli, uczuć, przekonań i potrzeb, ich konfrontacja jest nieunikniona. Rodzące się konflikty są czymś dobrym – trzeba je zaakceptować i nauczyć się konstruktywnie przezwyciężać. Ta umiejętność pozwoli dziecku radzić sobie w sytuacjach stresowych.

Niestety wiele konfliktów między dziećmi, a także dorosłymi i dziećmi prowadzi do pogłębienia podziału i zaostrzenia wzajemnej wrogości – ktoś (najczęściej dorosły) musi wygrać, inny jest przegrany. Takie podejście do sytuacji konfliktowej rodzi wiele nieprzyjemnych emocji, a nawet wzbudza agresję. Drugie dziecko, rodzic lub nauczyciel stają się wrogiem dziecka, choć nie jest to ich intencją.

Konstruktywne podejście do konfliktu polega na tym, że obie strony współdziałają w poszukiwaniu możliwego do przyjęcia rozwiązania. Żadna ze stron nie jest przegrana, ale obie mogą zwycięsko rozwiązać problem – wypracować takie ustalenia, które będą korzystne dla nich obu. Co więcej – konstruktywne przezwyciężenie konfliktu może być początkiem pozytywnych zmian.

Konflikty wymagające rozwiązania to np.:

- ociąganie się z odrabianiem lekcji
- odrabianie pracy domowej niedokładnie, w pośpiechu
- kłótnia z rodzeństwem
- kłamstwo
- hałas w domu, w klasie.

Rozwiązywanie problemu to proces:

1. Nazwanie problemu.
2. Wspólne szukanie możliwych rozwiązań.
3. Ocena poszczególnych rozwiązań.
4. Wybór najlepszego rozwiązania.
5. Ustalenie sposobu jego realizacji.
6. Ocena tego, jak wybrane rozwiązanie sprawdziło się w praktyce.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

DRZEWKO KONFLIKTU

Rodzice i nauczyciele mogą skutecznie i konstruktywnie rozwiązać konflikt, jeśli wejdą w rolę mediatora, a nie obrońcy lub agresora.

RELACJE Z RODZEŃSTWEM I RÓWIEŚNIKAMI

Dzieci, które doświadczają trudności szkolnych, nie są dość samodzielne lub są zbyt pewne siebie, zazwyczaj niechętnie angażują się w gry i prace zespołowe – w obawie przed przegraną. Nie lubią zajęć sportowych, wyścigów, wspólnych gier, a kiedy spotka je porażka – obrażają się i rezygnują z dalszej zabawy.

Jak uczyć dziecko współzawodnictwa?

- urządzać wspólne zabawy w rodzinie, np. rzucanie do celu, na odległość
- podkreślać radość płynącą z samego udziału w grze
- nie zmuszać zniechęconego dziecka do zabawy
- umożliwić przynależność do zespołu muzycznego lub grupy teatralnej
- nie roztrząsać przegranej dziecka i nie okazywać współczucia – zarówno przegrana, jak i wygrana jest czymś naturalnym
- rozmawiać o uczuciach towarzyszących współzawodnictwu i właściwych sposobach ich wyrażania
- zadbać o luźną atmosferę – śmiech i poczucie humoru podczas gry
- rywalizacja między grupami i zespołami zamiast rywalizacji indywidualnej – pozwala uniknąć etykietyzowania: najlepszy – najsłabszy
- rywalizacja z samym sobą – pobijanie własnych rekordów, np. rzucanie piłką do kosza, liczenie na czas, bezbłędne przepisywanie
- zaniechać porównywania dziecka z rodzeństwem lub rówieśnikami, np. „Twoja siostra w IV klasie uczyła się lepiej”, „Dostałeś 4, a Kasia ma 5”.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Specjalistyczna pomoc

KIEDY ZWRÓCIĆ SIĘ O POMOC?

Jeśli rodzice czują, że nie są w stanie pomóc dziecku w przezwyciężeniu trudności w nauce, powinni poszukać pomocy – w pierwszej kolejności porozmawiać z **nauczycielem** przedmiotu, na którym pojawiają się problemy, lub wychowawcą.

W przypadku wystąpienia niepowodzeń szkolnych pomocą powinny być objęte nie tylko dzieci, ale również rodzice i nauczyciele dziecka.

Przyczyną niepowodzeń szkolnych mogą być:

- niższa niż przeciętna inteligencja
- wady zmysłów (wzroku, słuchu)
- upośledzenie umysłowe
- dysfunkcje centralnego układu nerwowego (np. mózgowe porażenie dziecięce, epilepsja)
- zaniedbanie środowiskowe
- specyficzne trudności w uczeniu się.

KTO MOŻE POMÓC?

Specjaliści poza szkołą to: lekarz rodzinny/pediatra, psycholog, okulista, ortopeda, laryngolog, neurolog.

JAK PRZEPROWADZIĆ BADANIE I POSTAWIĆ DIAGNOZĘ FUNKCJONOWANIA DZIECKA?

Rodzice zgłaszają się z prośbą o zbadanie dziecka do poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zazwyczaj to szkoła wystawia skierowanie dziecka na badanie, może też to uczynić na prośbę rodzica. Bardzo często pracownicy poradni biorą pod uwagę opinie i spostrzeżenia nauczycieli oraz wytwory pracy dziecka: zeszyty, rysunki itp. Po badaniu rodzice powinni odbyć rozmowę z pedagogiem i psychologiem, po czym otrzymują pisemną opinię, w której zawiera się opis deficytów dziecka oraz zalecenia dla rodziców i szkoły.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

KROK PO KROKU

1. **Należy złożyć wniosek o badanie i dostarczyć dokumenty niezbędne do przeprowadzenia badania.**

Kto może zgłosić dziecko do poradni?

- nauczyciele, za zgodą rodzica
- rodzice
- pełnoletni uczniowie (na własną prośbę).

Jakie dokumenty należy dołączyć do wniosku?

- opinię szkoły o uczniu (w zależności od potrzeby – opinię wychowawcy, nauczyciela przedmiotu, nauczyciela wspomagającego)
- opinię lekarza
- zeszyty szkolne
- inne wytwory dziecka, np. rysunki.

2. **W porozumieniu z rodzicem psycholog lub pedagog opiekujący się szkołą, do której uczęszcza uczeń, ustala termin badania.**

3. **Badanie dziecka w poradni przebiega etapowo:**

BADANIE PSYCHOLOGICZNE

- poziom sprawności intelektualnej
- poziom rozwoju funkcji poznawczych: zdolności koncentracji uwagi, pamięci, spostrzegania wzrokowego i słuchowego, funkcji językowych, sprawności ruchowej rąk
- wywiad z rodzicem
- obserwacja i rozmowa z dzieckiem
- określenie mocnych stron
- określenie funkcji, które rozwijają się nieprawidłowo.

BADANIE PEDAGOGICZNE

- określenie trudności w czytaniu i pisaniu
- analiza błędów i rodzaju trudności
- stopień znajomości zasad ortografii i ich praktycznego zastosowania (badanie pod kątem dysleksji).

BADANIA DODATKOWE (W RAZIE KONIECZNOŚCI)

- konsultacja u lekarza specjalisty (okulisty, foniatry, laryngologa, innego specjalisty).

Trudności i ograniczenia, które napotykają dzieci podczas nauki, często mają źródło w nieprawidłowej pracy mózgu, a nawet jego uszkodzeniu. W dociekaniu przyczyn złego funkcjonowania dziecka pomocne może okazać się badanie neurologiczne.

Konsultacja u lekarza neurologa jest wskazana, gdy:

- lekarz pediatra stwierdzi nieprawidłowości, których przyczyną mogą być choroby układu nerwowego
- okres okołoporodowy dziecka przebiegał nieprawidłowo, np. otrzymało niskie wartości skali Apgar, w okresie noworodkowym przebyło ciężką chorobę, urodziło się przedwcześnie, przeszło zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

4. **Pisemną opinię wydaje się w ciągu trzech tygodni od dnia zakończenia postępowania diagnostycznego. Następuje omówienie wyników badań z zespołem badającym, określenie zaleceń do pracy z dzieckiem w domu i w szkole, propozycje ćwiczeń dla dziecka.**

5. **Na pisemny wniosek rodzica poradnia wydaje opinię pisemną o badanym dziecku lub udziela tylko ustnej porady na podstawie wyników badań.**

6. **Rodzic lub osoba uprawniona do odbioru opinii decyduje o tym, czy będzie ona przekazana do szkoły.**

Rodzice powinni dostarczyć opinię do szkoły oraz omówić realizację zaleceń z wychowawcą oraz pedagogiem szkolnym. Tylko zespolone działania domu, szkoły oraz dziecka przyniosą efekty.

CZEGO WYMAGAĆ OD SZKOŁY I NAUCZYCIELA?

Zgodnie z obowiązującym prawem szkoła ma obowiązek, na podstawie opinii poradni, zapewnić dziecku z trudnościami w uczeniu się odpowiednią pomoc:

- indywidualizację procesu dydaktycznego
- dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb
- zorganizowanie dodatkowych zajęć edukacyjnych (zaleconych w opinii).

Formy pomocy szkolnej:

- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne
- gimnastyka korekcyjna
- terapia integracji sensorycznej
- socjoterapia
- logopedia.

Specyficzne trudności w uczeniu się

Specyficzne trudności w uczeniu się to takie, których przyczyna nie tkwi w niskim poziomie inteligencji ani wadach narządów zmysłów. Ich występowanie wiąże się natomiast z zaburzeniem systemu percepcyjno-motorycznego oraz zaburzeniami procesów poznawczych, takich jak myślenie, pamięć, uwaga. Specyficzne trudności w uczeniu się znacznie ograniczają możliwości uczenia się dziecka, a podejmowane przez niego wysiłki i starania nie wpływają na poprawienie wyników.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

SYMPTOMY SPECYFICZNYCH TRUDNOŚCI W UCZENIU SIĘ
zakłócenie rozwoju, integracji i realizacji zdolności językowych i pozajęzykowych
długotrwały stan
poziom inteligencji przeciętny lub ponadprzeciętny
prawidłowo funkcjonujące zmysły: szczególnie wzrok, słuch, dotyk
właściwy poziom sprawności motorycznej
możliwości uczenia się adekwatne do wieku
trudności wpływają na poczucie własnej wartości i samoocenę, utrudniają edukację, aktywność zawodową i społeczną
trudności wpływają na czynności dnia codziennego

Jeśli wspólne wysiłki rodziców i nauczycieli nie przynoszą efektów lub poprawa następuje bardzo wolno i jest uzależniona od niewspółmiernie dużego wysiłku dziecka i jego otoczenia (np. konieczność korepetycji), wskazane jest podjęcie specjalistycznej terapii.

Dysleksja rozwojowa – to częsta diagnoza pojawiająca się w opiniach dzieci mających specyficzne trudności w nauce. Termin ten oznacza specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu.

Przyczynami dysleksji mogą być:

- zmiany w centralnym układzie nerwowym (nieprawidłowy rozwój podczas ciąży, oddziaływanie szkodliwych czynników podczas porodu i po porodzie)
- nieharmonijny rozwój psychomotoryczny dziecka (niektóre funkcje – (szczególnie te, które biorą udział w nauce czytana i pisania – rozwijają się z opóźnieniem)
- uwarunkowania genetyczne.

Dysleksji rozwojowej NIE rozpoznaje się, gdy:

- przyczyną ograniczeń w uczeniu jest niższy niż przeciętny poziom inteligencji lub upośledzenie umysłowe
- trudności w nauce są spowodowane nieprawidłowym funkcjonowaniem zmysłów, np. wadą wzroku lub niedosłuchem

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

- przyczynami trudności w nauce są schorzenia neurologiczne oraz zaburzenia emocjonalne
- niewłaściwe funkcjonowanie dziecka w szkole jest spowodowane wyłącznie zaniedbaniem w środowisku życia i brakiem zainteresowania edukacją dziecka.

KIEDY I JAK MOŻNA ROZPOZNAĆ U DZIECKA DYSLEKSJĘ ROZWOJOWĄ?

Zazwyczaj o wystąpieniu dysleksji mówi się, gdy dziecko rozpoczyna naukę szkolną (5-6 lat) – nie osiąga gotowości szkolnej, rozwój funkcji potrzebnych do czytania i pisania jest opóźniony, a nauka przychodzi z wielkim trudem. W wieku 7-8 lat można ocenić ryzyko dysleksji, a w wieku 8-9 dokonać wstępnej diagnozy.

Właściwą diagnozę dysleksji rozwojowej można postawić dopiero po ukończeniu klasy III szkoły podstawowej. Dziecko otrzymuje opinię tylko raz i jest ona ważna przez cały okres kształcenia.

Ponieważ zagrożenie dziecka dysleksją można stwierdzić już we wczesnym dzieciństwie, tak ważne jest wczesne rozpoznanie symptomów i podjęcie działań korekcyjnych.

Opinia o dysleksji

Badanie pod kątem dysleksji rozwojowej przeprowadza zespół specjalistów w **poradni psychologiczno-pedagogicznej**.

Dzieci z klas IV-VI szkoły podstawowej mogą być przebadane na prośbę rodziców. Procedura ta wygląda inaczej w przypadku uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. W tym wypadku na badanie może skierować wyłącznie szkoła. Wówczas nauczyciel polonista składa wniosek do dyrekcji szkoły z prośbą o skierowanie ucznia na badania. Dyrektor, po uzyskaniu przychylnej opinii rady pedagogicznej, za zgodą rodziców, przekazuje wniosek do poradni.

Nieprawidłowości w funkcjonowaniu dziecka zagrożonego dysleksją dotyczą takich obszarów, jak:

- motoryka duża
- motoryka mała
- koordynacja wzrokowo-ruchowa
- funkcje słuchowo-językowe
- funkcje wzrokowe
- orientacja w schemacie ciała i przestrzeni
- lateralizacja
- orientacja w czasie
- czytanie i pisanie.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

SYMPTOMY RYZYKA DYSLEKSJI ROZWOJOWEJ

NIEMOWLĘCTWO I OKRES PONIEMOWLĘCY – 0.-2. ROK ŻYCIA

- dziecko nie raczkuje lub czyni to niechętnie
- słabo chwyta przedmioty
- ma trudności z utrzymaniem równowagi
- dziecko później niż dzieci w jego wieku zaczyna wypowiadać pierwsze słowa i zdania
- nie radzi sobie z układaniem klocków
- dziecko nie próbuje samo rysować
- nieporadność w czynnościach samoobsługowych, takich jak: ubieranie się, jedzenie za pomocą łyżki, mycie rąk
- opóźnienia w rozwoju ruchowym – dziecko później zaczyna chodzić i biegać.

WIEK PRZEDSZKOLNY – 3.-6. ROK ŻYCIA

- dziecko nieprawidłowo wymawia wiele głosek, trudno mu budować wypowiedź, używać złożonych wyrazów, słabo zapamiętuje nazwy, zniekształca je
- w mowie używa jedynie pojedynczych słów i prostych zdań
- kłopot sprawia mu zapamiętanie krótkiej piosenki lub wierszyka
- ma trudności w czynnościach wymagających sprawności manualnej, takich jak zawiązywanie butów, zapinanie guzików, nawlekanie, trudno mu zawiązywać kokardkę, posługiwać się sztućcami, ciąć za pomocą nożyczek
- niewłaściwie trzyma ołówek lub kredkę: zbyt słabo lub zbyt mocno przyciska
- niechętnie podejmuje się rysowania, a prace są prymitywne
- budowanie z klocków lub układanie puzzli sprawia mu trudność
- ma problemy z utrzymaniem równowagi, chodzeniem po linii, staniem na jednej nodze, słabo biega
- przejawia niechęć do zabaw ruchowych, jest niezdarne ruchowo
- jest oburęczne
- nie potrafi podzielić słowa na sylaby, klaszcząc, wymienić słów na wskazaną głoskę
- często niewłaściwie wymawia i przekręca trudne wyrazy, wypowiedzi nie są poprawne gramatycznie
- trudność sprawia mu zapamiętanie dwu i więcej poleceń naraz, zapamiętanie sekwencji, np. nazw dni tygodnia, pór roku itp., myli nazwy, które mają podobne brzmienie.

WIEK SZKOLNY – OD 7. ROKU ŻYCIA

- dziecko napotyka trudności podczas nauki czytania: czyta bardzo wolno, często głoskuje i nie zawsze potrafi dokonać właściwej syntezy (złożyć wypowiadane głoski w jedno słowo), lub czyta szybko, popełniając wiele błędów, przekręca wyrazy, nie rozumie przeczytanego tekstu

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

- ma problemy w zakresie koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. z rzucaniem i chwytaniem piłki, rysowaniem szlaczków czy złożonych figur geometrycznych
- podejmując próby pisania, często zapisuje zwierciadlane odbicie liter i cyfr, nie mieści się w liniaturze, zagina rogi kartki, pisze wolno, a ręka szybko się męczy, podczas przepisywania popełnia błędy – myli litery podobne kształtem, a podczas pisania ze słuchu myli litery odpowiadające głoskom o podobnym brzmieniu: z–s, d–t, k–g, ma trudności ze stosowaniem zmiękczeń, często dodaje, opuszcza, przestawia lub podwaja litery i sylaby, zdarza się, że pisze wyrazy bezsensowne
- funkcje wzrokowe są zaburzone: z trudnością wyodrębnia elementy z całości, ma też problem ze scalaniem części w jedną całość, np. podczas układania puzzli, oraz z wyszukiwaniem różnic w podobnych obrazkach i kształtach, myli litery podobne graficznie: m–n, t–ł, p–b–d podczas czytania i pisania
- dziecko słabo orientuje się w schemacie ciała i w przestrzeni, myli kierunki: prawo–lewo, ma trudności z określaniem części ciała: prawe–lewe
- dziecko słabo biega i skacze, trudność sprawiają mu ćwiczenia z wykorzystaniem równowagi i układy gimnastyczne, z trudem uczy się jazdy na rowerze czy hulajnodze, niechętnie bierze udział w zajęciach WF i zabawach ruchowych.

Dysleksja rozwojowa nie u każdego dziecka przejawia się tak samo. Nie wszystkie z wymienionych symptomów muszą wystąpić u dziecka z ryzykiem dysleksji. Jeśli jednak żadne tego typu objawy nie występują, nie oznacza to, że dziecko na pewno nie ma dysleksji.

Pierwsze symptomy ryzyka dysleksji mogą u dziecka rozpoznać rodzice. W wieku przedszkolnym i szkolnym wskazana jest wspólna obserwacja rodziców i nauczycieli pracujących z dzieckiem.

Ryzyko dysleksji nie oznacza, że u dziecka rozwinie się dysleksja. Odpowiednie kroki podjęte zarówno przez nauczycieli, jak i rodziców, przy wsparciu specjalistów mogą skutecznie pomóc dziecku. Właściwe wsparcie sprawia, że ryzyko dysleksji lub dysleksja nie są równoznaczne z niepowodzeniem szkolnym. Każde dziecko może odnieść sukces!

U każdego dziecka z dysleksją mogą wystąpić odmienne objawy zaburzeń, dlatego będą go dotyczyć inne problemy szkolne. Nauczyciel powinien wnikliwie przeanalizować opinię wydaną przez poradnię i udzielić dziecku pomocy z uwzględnieniem jego indywidualnych, specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

DYSLEKSJA – PRZYKŁADY ĆWICZEŃ USPRAWNIAJĄCYCH CZYTANIE

- łączenie sylaby ze spółgłoską, aby powstał wyraz
- łączenie sylab tak, aby utworzyły słowo, i dopasowywanie ich do obrazka
- podkreślanie wybranych sylab w wyrazach
- powtarzając za rodzicem, czytanie dwu-, trzysylabowych wyrazów, klaszcząc na każdą sylabę
- łączenie tych samych wyrazów – drukiem i pisanych
- wpisywanie brakujących liter w wyrazie pod obrazkiem
- układanie zdań z rozsypanych słów
- podpisywanie obrazków wyrazami z ramki
- czytanie ze zrozumieniem: po przeczytaniu tekstu zadajemy dziecku pytania dotyczące treści.

Uczeń z dysleksją powinien czytać głośno na forum klasy, dopiero po wcześniejszym zapoznaniu się z tekstem i przygotowaniu do jego czytania. Może natomiast zawsze brać udział w czytaniu chóralnym, co da mu poczucie sukcesu.

ĆWICZENIE

Przeczytaj głośno wyrazy, a następnie podziel je na sylaby i wpisz do właściwej kolumny: malarze, mur, leżę, wąż, hamować, muchy, lubię, nieduży, wóz.

WYRAZY JEDNOSYLABOWE	WYRAZY DWUSYLABOWE	WYRAZY TRZYSYLABOWE
mur	le – żę	ma – la – rze

Największą wartość ma pierwsze czytanie tekstu, ale płynność czytania należy trenować. Dzieci z dysleksją powinny codziennie czytać w domu przez co najmniej 10-15 minut. Do czytania wybieramy tekst krótki i prosty. Dziecko czyta go 3-4 razy (lub więcej), a kiedy osiągnie płynność, materiał tekstowy można zastąpić nowym.

DYSORTOGRAFIA – PRZYKŁADY ĆWICZEŃ KSZTAŁTUJĄCYCH POPRAWNOŚĆ PISOWNI

- ćwiczenie pisania z pamięci: dziecko odczytuje zdanie, wyjaśnia trudności ortograficzne, które wymagają zapamiętania, ponownie odczytuje zdanie i zasłania je, następnie stara się je zapisać z pamięci, na końcu sprawdza poprawność

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

- przyswojenie wszystkich zasad ortograficznych jest niezbędne, ale trzeba to uczynić w nietypowy sposób, np. poprzez rysowanie map pamięci, tworzenie plakatów, uczenie na pamięć wierszyków ortograficznych
- tworzenie ilustrowanych słowników i albumów z trudnościami ortograficznymi
- „polowanie na litery" – w dowolnym tekście dziecko np. odszukuje i koloruje na zielono wszystkie dwuznaki „ch".

Prace dziecka, u którego stwierdzono dysortografię, powinny być oceniane pod kątem ortografii inaczej niż innych dzieci w klasie.

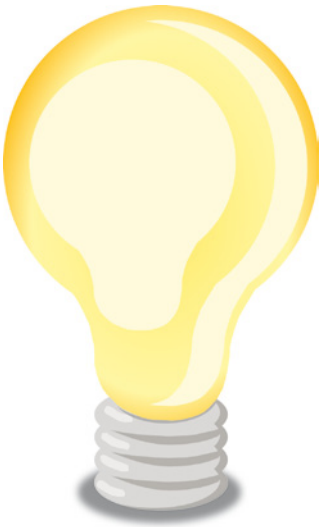

_ ar _ wka

ĆWICZENIE

Uzupełnij wyrazy brakującymi literami:

_ _ śta _ ka

ja _ ębina

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

DYSGRAFIA – PRZYKŁADY ĆWICZEŃ ROZWIJAJĄCYCH WŁAŚCIWY KSZTAŁT PISMA

- pisanie po śladzie bez odrywania ręki od kartki
- rysowanie szlaczków
- dorysowywanie brakujących elementów
- ćwiczenia kaligraficzne: odwzorowywanie właściwego kształtu liter
- staranne przepisywanie wyrazów lub zdań z podanego wzoru
- ćwiczenie ręki przed pisaniem:
  - » naprzemienne ściskanie i rozluźnianie splecionych palców
  - » spinanie palców obu dłoni na podobieństwo „haków”
  - » zaczepianie kolejnych palców jednej dłoni o odpowiednie palce drugiej dłoni
  - » naciskanie każdym palcem na kciuk, w obu dłoniach jednocześnie
  - » zaciskanie pięści i rozluźnianie
  - » masowanie każdego palca dłoni: głaskanie, skręcanie, uciskanie.

Sposobem, który ułatwi dzieciom z trudnościami poprawianie swoich ćwiczeń, jest pisanie specjalnym pisakiem suchościeralnym. Materiały do ćwiczeń powinny być wydrukowane na śliskim papierze lub zalaminowane. Aby poprawić błąd, wystarczy go zetrzeć suchą chusteczką lub gąbką. Dodatkowym atutem jest to, że to samo zadanie można wykonywać wielokrotnie.

Polecamy *Moje pierwsze szlaczki*.

ĆWICZENIE

Dokończ pisanie według wzoru:

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

PAMIĘĆ I UWAGA

W jaki sposób rozwijać pamięć u dzieci i dorosłych, a także ćwiczenia pamięci oraz sposoby zapamiętywania znajdziesz w książkach *Pamięć*, *Pamięć doskonała*, *Uczenie się a pamięć*.

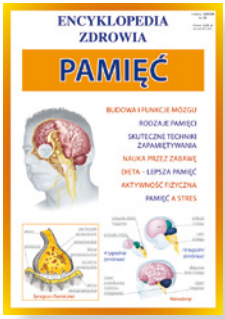

ĆWICZENIE

Przyjrzyj się rysunkowi, a następnie zasłoń go i odpowiedz na pytania:

1. Ile zwierzątek jest na obrazku?
2. Czy misie biegają po trawie?
3. Jakie kolory mają baloniki?
4. Czy wszystkie misie są uśmiechnięte?

KOORDYNACJA WZROKOWO-RUCHOWA – PRZYKŁADY ĆWICZEŃ

- odszukaj na ilustracji wszystkie motyle i pokoloruj je na żółto
- połącz linią pary przedmiotów, np. nóż i widelec, but i sznurowadło
- w podanych wyrazach otocz czerwoną kredką wszystkie litery Ż
- pokoloruj na niebiesko wszystkie koła na obrazku.

ĆWICZENIE

Sprawdź, gdzie mieszka każde ze zwierząt. Rysuj kredką po śladzie.

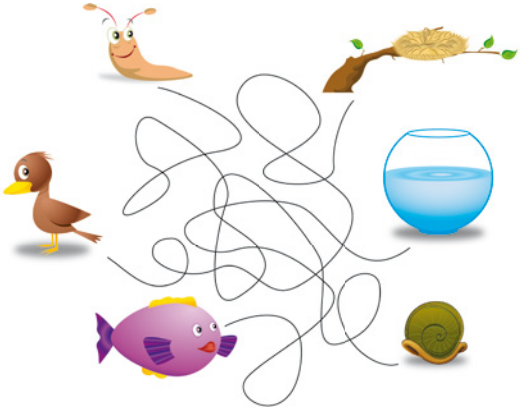

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

PERCEPCJA SŁUCHOWA – PRZYKŁADY ĆWICZEŃ

- kiedy usłyszysz w piosence słowo „kot" – klaśnij
- kiedy usłyszysz słowo z głoską „cz" – podnieś rękę
- wśród podanych wyrazów wyszukaj te, które rozpoczynają się głoską „k".

ĆWICZENIE

Połącz wyrazy, które się rymują, np. kwiat – brat:

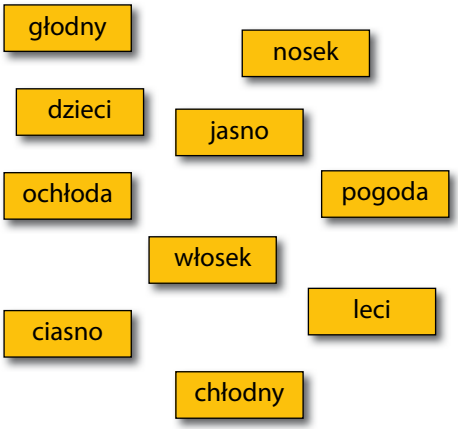

LATERALIZACJA

Lateralizacja to inaczej stronność, wynikająca z różnej budowy i funkcji półkul mózgowych. Wraz z rozwojem ruchowym dziecka postępuje też proces lateralizacji, którego efektem jest przewaga jednej ze stron: prawej lub lewej. Mocniejsza strona to większa sprawność kończyn oraz wrażliwość na bodźce.

LATERALIZACJA

- **jednorodna** – przewaga jednej strony ciała (praworęczność, prawonożność, prawooczność lub leworęczność, lewonożność i lewooczność)
- **skrzyżowana** (np. leworęczność, prawonożność i prawooczność)
- **nieustalona** (brak przewagi jednej strony nad drugą, osoby oburęczne)

Dzieci z lateralizacją skrzyżowaną mogą mieć trudności w nauce ze względu na niższą sprawność manualną, niezręczność ruchową, trudności w określaniu i odwzorowywaniu stosunków przestrzennych.

Pisać prawą czy lewą ręką?

Leworęczność nie obniża zdolności manualnej dziecka, nie powoduje trudności w pisaniu lub codziennych czynnościach, jeśli należy do strony dominującej, czyli towarzyszy jej lewonożność i lewooczność. Podobnie jest z praworęcznością.

Ustalenie przewagi jednej strony może kształtować się do 4. roku życia, później nieustalona lateralizacja staje się niepokojącym objawem.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

ĆWICZENIE

Narysuj takie same figury, wykorzystując kropki poniżej.

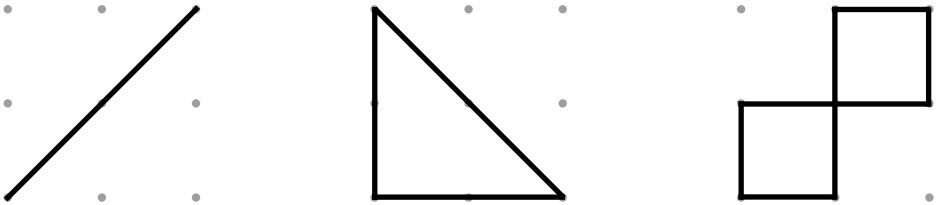

Jak pomóc dziecku, by radziło sobie w szkole i odniosło sukces?

Uczniowie napotkają znacznie mniej trudności w nauce, jeśli ich relacje z nauczycielem będą dobre – oparte na wzajemnym szacunku, zaufaniu i trosce, respektowaniu potrzeb i odrębności. Dziecko powinno mieć pewność, że w szkole spotka się ze zrozumieniem i akceptacją ze strony nauczyciela.

ZAPOMNIJMY O ETYKIETKACH

Podział zespołu klasowego na uczniów zdolnych, przeciętnych i słabych zazwyczaj narzuca się nauczycielowi już na początku pracy z klasą. Etykietka dziecka trudnego lub słabego może przylgnąć do ucznia już w przedszkolu i towarzyszyć mu przez wiele lat. Zabieg taki utrudnia dotarcie do właściwych przyczyn złego funkcjonowania dziecka i w efekcie – poprzez umieszczenie go w „grupie" słabszych – obniża poziom jego możliwości.

Dzieci doświadczające niepowodzeń szkolnych sprawiają też trudności wychowawcze: bywają kłótliwe, aroganckie i agresywne wobec rówieśników.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Przeszkadzają na lekcji i wymagają dodatkowych zabiegów wychowawczych. Również przeznaczanie dużej ilości czasu na dyscyplinowanie odciąga nauczyciela od zaradzania właściwym potrzebom ucznia i dostrzeganie jego trudności.

Konieczne jest zatem wspólne wypracowanie systemu zasad i reguł panujących w klasie i włączenie w niego wszystkich uczniów.

Postawa roztropnego nauczyciela powinna być wyważona i przemyślana. Niezależnie od zachowania lub postępów w nauce uczniów, każdemu z nich powinien on okazać taką samą życzliwość, szacunek i zainteresowanie.

Szkoła powinna wspierać i wspomagać rozwój, a nie dokonywać selekcji uczniów.

POMÓŻMY INNYM ZROZUMIEĆ NASZE DZIECKO

Kluczem do zrozumienia dziecka jest **poznanie** jego samego, rodziców i środowiska, w którym żyje. Nauczyciel, który zapozna się z wynikami szkolnymi dziecka z poprzednich lat nauki, opiniami pedagoga i wszystkim, co związane ze szkolną historią ucznia, będzie znał jedynie część jego funkcjonowania.

Warto, by rodzic podczas spokojnej i szczerej rozmowy poszerzył te informacje o inne, równie ważne:

- jak uczeń zachowuje się poza szkołą i w domu?
- jakie ma warunki do nauki?
- kto przez większość czasu opiekuje się dzieckiem?
- czym dziecko się interesuje?
- jakie są jego mocne strony i zdolności?
- jaka jest sytuacja rodzinna?
- jakie problemy wychowawcze napotykają rodzice?
- czy u dziecka zdiagnozowano jakieś choroby?

Rozpoznanie przyczyn trudności w nauce i mające im zaradzić **wspólne działania rodziców i nauczycieli** dają szansę na odniesienie sukcesu nie tylko w warunkach szkolnych, ale także w przyszłym życiu osobistym i zawodowym.

Czego można wymagać od nauczyciela?

- indywidualnego podejścia do ucznia
- realizacji zaleceń zawartych w opinii wydanej przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną
- dodatkowych zabiegów dydaktycznych
- dostosowania wymagań do potrzeb psychofizycznych dziecka.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

Nauczyciele powinni zwrócić szczególną uwagę na uczniów mających trudności w nauce, którzy często są opóźnieni w stosunku do całej klasy lub ponoszą porażki. Zależnie od potrzeb, konieczne jest kontrolowanie ich poziomu wykonania zadań i udzielanie indywidualnej pomocy.

Wymagania edukacyjne, w zależności od potrzeb ucznia, można dostosować poprzez:

- znalezienie miejsca w klasie, w którym uczeń łatwiej się koncentruje, np. ławka najbliżej tablicy lub biurka nauczyciela
- kierowanie do ucznia prostych poleceń, dzielenie dłuższych treści na etapy
- wydłużenie czasu przeznaczonego na wykonanie zadania, pisanie sprawdzianu oraz egzaminu kończącego etap edukacyjny
- przygotowanie testu w innej formie
- dostosowanie systemu oceniania prac pisemnych do określonych deficytów, np. niewłączanie do oceny poziomu graficznego pisma u dziecka z dysgrafią
- urozmaicanie materiału prezentowanego na lekcji przez działanie i przykłady w otoczeniu, np. poproszenie dziecka o zapisanie czegoś na tablicy, odgrywanie scenek, korzystanie z multimediów
- głośne odczytywanie i wyjaśnianie poleceń
- wykorzystywanie skojarzeń do wprowadzania nowych pojęć i zagadnień, np. wyjaśnianie ułamków przez dzielenie pizzy
- ułatwianie poprawy wyników przez dodatkowe zadania, karty pracy i wytyczne do pracy w domu
- indywidualne odpytywanie.

ZAJĘCIA POZALEKCYJNE

Jeśli zajęcia dydaktyczne przysparzają dziecku wielu napięć i stresu, warto zachęcić je do udziału w ciekawych zajęciach pozalekcyjnych. Kółko teatralne, warsztaty plastyczne czy taneczne lub zespół muzyczny mogą otworzyć dziecko na relacje z rówieśnikami, umożliwią dostrzeżenie swoich mocnych stron i stworzą okazję do rozwijania umiejętności w swobodnej i przyjaznej atmosferze. Ważną rolę spełniają też zajęcia sportowe: kształtują wytrwałość, obowiązkowość, umożliwiając pobijanie własnych rekordów i zdrową rywalizację.

METODY WYKORZYSTYWANE W UCZENIU DZIECI Z TRUDNOŚCIAMI W NAUCE

Wybierając przedszkole lub szkołę dla dziecka, które może mieć trudności w nauce, warto zapoznać się z ofertą placówki. Często podkreśla się stosowanie w edukacji i wychowaniu metod, których celem jest wszechstronny rozwój dziecka, ale także korekcja i kompensowanie już istniejących trudności.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

O metodach wszechstronnego rozwoju i uczenia się dziecka czytaj w książce *Zdolne dziecko. Rozwój inteligencji*.

METODA DOBREGO STARTU MARTY BOGDANOWICZ

Ćwiczenia oparte na tej metodzie są świetnym przygotowaniem do nauki czytania i pisania. Mają na celu wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju dziecka, a szczególnie usprawnianie funkcji wzrokowych, słuchowych, ruchowych oraz ich integracji, kształtują lateralizację. Z tego względu metoda ta jest bardzo przydatna w terapii dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu (dysleksja rozwojowa) oraz zagrożonych dysleksją.

EDUKACJA MATEMATYCZNA WG EDYTY GRUSZCZYK-KOLCZYŃSKIEJ

Opracowana w celu wspomagania rozwoju umysłowego dzieci, myślenia operacyjnego, kształtowania umiejętności radzenia sobie z napięciem związanym z pokonywaniem trudności oraz rozwijania umiejętności matematycznych. Zastosowanie tej metody w przedszkolu przygotowuje do nauki matematyki w szkole.

METODA RUCHU ROZWIJAJĄCEGO WERONIKI SHERBORNE

To ćwiczenia ruchowe mające na celu rozwijanie świadomości własnego ciała, orientację w przestrzeni, nawiązywanie bliskiego kontaktu z ludźmi, kształtowanie poczucia własnej wartości. Stymulują układ przedsionkowy, wspomagają wzrost mózgu, poprawiają sprawność ruchową.

PEDAGOGIKA MARII MONTESSORI

Podstawą tej metody nauczania jest wielozmysłowe poznanie oraz nauka poprzez zabawę – tak ważne w nauczaniu dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

METODA SYLABOWA NAUKI CZYTANIA

Podstawowa metoda nauki czytania dzieci mających trudności w czytaniu i pisaniu. Polega na łączeniu całych sylab w słowa, co ułatwia płynne czytanie i eliminuje nawyk głoskowania.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238

POLECAMY

- Nordic Walking
- Alergia
- Pierwsza pomoc
- Grypa i przeziębienie
- Serce i układ krążenia
- Cholesterol
- Cukrzyca
- Atlas anatomiczny
- Odchudzanie. Ćwiczenia
- Pamięć doskonała
- Refleksoterapia stóp
- Reumatyzm
- Zdrowy tryb życia, aby uniknąć nowotworu
- Analiza i interpretacja wyników badań laboratoryjnych
- i inne

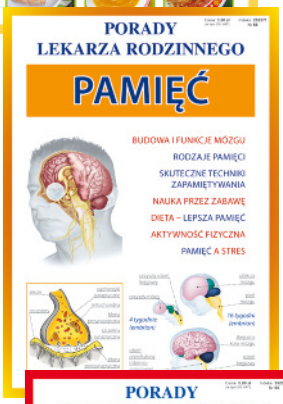

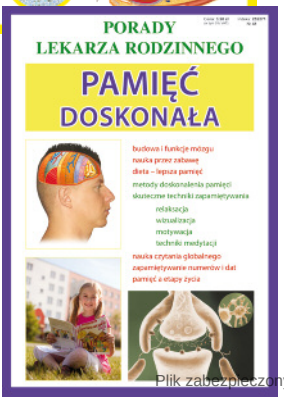

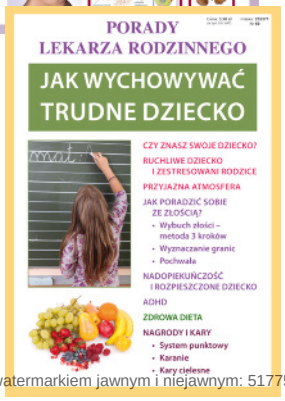

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553463326238

POLECAMY

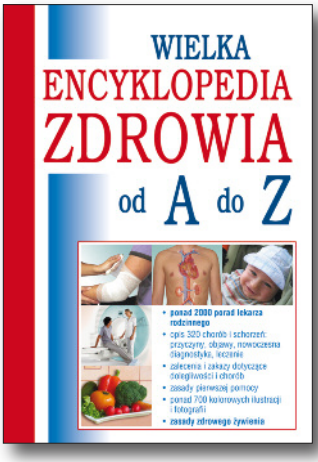

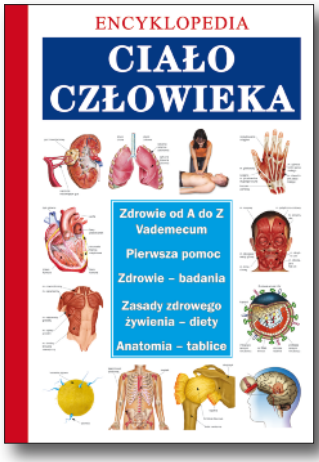

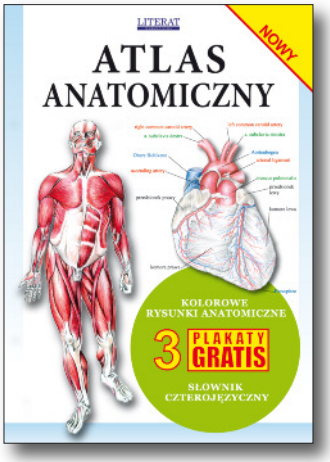

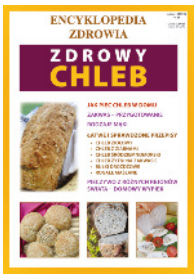

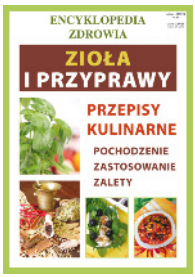

KSIEGARNIA NAJTANIEJ
www.ksiegarnia-najtaniej.pl

LITERAT
wydawnictwo

www.ksiegarnia-najtaniej.pl
wyd.literat@lit.com.pl

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 5177553A63326238